

Міністерство освіти і науки України
Херсонський державний університет
Факультет української філології та журналістики
Кафедра мовознавства

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Завідувач кафедри мовознавства
доц. Гайдаєнко І.В. *ИВ*
«27» серпня 2019 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ІСТОРІЯ МОВИ (СТАРΟΣЛОВ'ЯНСЬКА МОВА)»

спеціальність: 014 Середня освіта (Українська мова і література)

факультет української філології та журналістики

2019 – 2020 навчальний рік

Робоча програма з дисципліни «Історія мови (старослов'янська мова)» для студентів за спеціальностями 014 Середня освіта (Українська мова і література).

Розробник: Окунович Т.Г., кандидат педагогічних наук, доцент

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри мовознавства

Протокол від «24» серпня 2019 року № 1

Завідувач кафедри мовознавства

_____ (доц. Гайдаєнко І.В.)
(підпис)

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 4,5	Галузь знань 01 Освіта/ Педагогіка	Нормативна (за вибором)	
Модулів – 1			
Змістових модулів – 2	Рік підготовки:		
Загальна кількість годин – 135		1-й	1-й
		Семестр	
		2-й	2-й
		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 1 самостійної роботи студента – 3	Рівень вищої освіти: бакалавр	26 год.	6 год.
		Практичні, семінарські	
		24 год.;	4 год.
		Консультація	
		Самостійна робота	
		85 год.	125 год.
		Вид контролю: диф. залік	

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної роботи становить:
 для денної форми навчання – 59 %; 41 %
 для заочної форми навчання 8 %; 92 %

2. МЕТА І ЗАВДАННЯ КУРСУ

Програма нормативної дисципліни «Старослов'янська мова» передбачена навчальним планом як лінгвістичний вступ до вивчення історії слов'янських мов, зокрема – української мови. За своїм змістом цей курс органічно поєднує два тісно пов'язані між собою тематичні блоки: власне старослов'янська мова як система мови середньовічної слов'янської писемності та історія праслов'янської мови як мови-предка всіх сучасних слов'янських мов.

Мета навчальної дисципліни: закласти основи загального філологічного розвитку студентів, показати історичну перспективу розвитку системи старослов'янської мови в її зв'язку з іншими слов'янськими та індоєвропейськими мовами; навчити читати і розуміти тексти перших писемних слов'янських пам'яток; дати теоретичні та практичні знання про внутрішні загальні та часткові закони, що діяли в найдавнішу епоху (в праіндоєвропейській та праслов'янській мовах).

Завдання навчальної дисципліни:

- визначити місце дисципліни в системі підготовки студентів-філологів, її узагальнений характер та практичне значення;
- ознайомити студентів із найбільш актуальними проблемами славістики;
- розширити уявлення про історію слов'янської писемності та культури;
- оволодіти основами старослов'янської мови в контексті історії інших слов'янських та індоєвропейських мов;
- розглянути звукову систему старослов'янської мови в її історичному розвитку;
- допомогти студентам правильно розуміти морфологічні явища та зміни в праслов'янській та старослов'янській мовах;
- навчити студентів читати, розуміти та вміти аналізувати старослов'янські тексти, сформувати основні навички аналізу давніх текстів;
- показати студентам історичну перспективу розвитку системи української мови в її зв'язку з іншими слов'янськими та індоєвропейськими мовами.

Вивчення курсу ґрунтується на нових технологіях навчання й ураховує розвиток таких **компетентностей**:

Загальних:

- знання та розуміння предметної області, усвідомлення особливостей професійної діяльності;
- здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел;
- здатність застосовувати набуті знання в практичних ситуаціях;
- здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

Фахових:

- здатність формувати в учнів предметні компетентності;

- здатність використовувати досягнення сучасної науки в галузі теорії та історії української мови й літератури в загальноосвітніх навчальних закладах, практиці навчання української мови й літератури.

- здатність вільно володіти українською мовою, адекватно використовувати мовні ресурси, демонструвати сформовану мовну й мовленнєву компетенції в процесі фахової і міжособистісної комунікації, володіти різними засобами мовної поведінки в різних комунікативних контекстах;

- здатність використовувати когнітивно-дискурсивні вміння, спрямовані на сприйняття й породження зв'язних монологічних і діалогічних текстів в усній і письмовій формах;

- здатність працювати самостійно, готовність удосконалювати й розвивати свій інтелектуальний та загальнокультурний рівень;

- здатність власною державницькою позицією, особистою мовною культурою, ерудицією, повагою й любов'ю до української мови, літератури, історії виховувати національно свідомих громадян України.

Програмні результати навчання. У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

- знати основні функції й закони розвитку мови як суспільного явища, різнорівневу (системну) організацію української мови та її норми, особливості використання мовних одиниць у певному контексті, мовний дискурс художньої літератури й сучасності;

- уміти працювати з теоретичними та науково-методичними джерелами (зокрема цифровими), знаходити, обробляти, систематизувати й застосовувати в професійній діяльності сучасну наукову інформацію, бібліографію, комп'ютерні технології;

- володіти комунікативною компетентністю з української мови (лінгвістичний, соціокультурний, прагматичний компоненти відповідно до загальноєвропейських рекомендацій із мовної освіти), бути здатним вдосконалювати та підвищувати власний компетентнісний рівень;

- керуватися у своїй діяльності принципами толерантності, творчого діалогу, співробітництва, взаємоповаги до всіх учасників освітнього процесу;

- ефективно спілкуватися в колективі, науково-навчальній, соціально-культурній та офіційно-ділових сферах; виступати перед аудиторією, брати участь у дискусіях, обстоювати власну думку (позицію), дотримуватися культури поведінки й мовленнєвого спілкування;

- навчатися впродовж життя і вдосконалювати з високим рівнем автономності набуту під час навчання кваліфікацію;

- уміти відтворювати ранні праслов'янські форми будь яких старослов'янських чи сучасних слов'янських слів пояснювати історію тієї чи іншої форми;

- вміти читати та перекладати українською мовою старослов'янські кириличні тексти;
- давати історико-лінгвістичний коментар явищ старослов'янської фонетики та словозміни;
- відновлювати історичні зміни звуків і словоформ, що належать до праслов'янського періоду.

Інформаційний обсяг навчальної дисципліни. На вивчення навчальної дисципліни «Старослов'янська мова» відводиться 135 годин або 4,5 кредити ECTS.

3. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1. Вступ. Походження слов'ян. Близькість між слов'янськими мовами як найважливіша умова розповсюдження старослов'янської мови в слов'янському світі.

Питання про етногенез слов'ян. Історичні відомості про слов'ян. Проблеми слов'янської прабатьківщини. Розселення слов'янських племен у I тис. н. е.

Поняття про старослов'янську мову. Класифікація слов'янських мов. Слов'янські народи та їх мови. З історії дослідження старослов'янської мови. Поняття про старослов'янську мову, її значення для розвитку культури та пізнання історії мов слов'янського світу. Старослов'янська мова – найдавніша слов'янська писемно-літературна мова. Лінгвістичне значення вивчення старослов'янської мови.

2. Історія виникнення й розвитку слов'янської писемності. Етапи становлення і розвитку слов'янського письма. Джерела свідчень про дохристиянське походження письма. Проблема існування письма у слов'ян в докирило-мефодіївський період.

Суспільно-історичні та культурні передумови виникнення писемності у слов'ян IX ст.. Моравська місія і діяльність великих слов'янських просвітителів Костянтина (Кирила) та Мефодія по впровадженню старослов'янської мови у богослужінні. Діяльність учнів і послідовників братів. Слов'янські писемні школи IX–XI ст.

Найважливіші пам'ятки старослов'янського письма, їх класифікація і характеристика. Культура письма та оформлення рукописів. Питання про генетичні зв'язки кирилиці та глаголиці. Питання про народну основу старослов'янської мови. З історії дослідження старослов'янської мови.

3. Давньослов'янські азбуки: кирилиця та глаголиця, їх спільні і відмінні риси. Числове та звукове значення букв кирилиці. Надрядкові знаки в азбуках.

Фонетична система старослов'янської мови II пол. IX ст. Фонетична структура складу. Голосні звуки старослов'янської мови /фізіологічна класифікація голосних звуків, голосні звуки повного та неповного творення, сильна та слабка позиція редукованих, носові голосні звуки, голосні звуки на початку слова/.

4. Приголосні звуки старослов'янської мови. Класифікація приголосних за твердістю/м'якістю. Складотвірні звуки л, р, їх позначення в старослов'янських пам'ятках. Класифікація голосних та приголосних фонем старослов'янської мови IX ст.

5. Генетичний зв'язок системи приголосних звуків старослов'янської мови з індоєвропейською та праслов'янською. Періодизація розвитку слов'янських мов. Звукова система старослов'янської мови в порівняльно-історичному висвітленні. Характеристика основних особливостей індоєвропейської та праслов'янської мов. Праслов'янська мова як основа сучасних слов'янських мов.

Система голосних звуків праслов'янської мови. Походження старослов'янських голосних звуків. Голосні звуки монофтонгічного походження. Монофтонгізація праслов'янських дифтонгів.

Тенденція до наростаючої звучності складів та звукові процеси, пов'язані з дією закону відкритого складу (асимілятивно-дисимілятивні процеси; найдавніші спрощення груп приголосних; явища кінця і початку слова).

6. Фонетичні зміни в системі приголосних, пов'язані з дією закону складового сингармонізму. Закон складового сингармонізму та зміни, пов'язані з його дією; палаталізація задньоязикових приголосних; палаталізація *g, *k, *ch, її результати; палаталізація *g, *k, *ch, її особливості.

Зміни приголосних і груп приголосних під впливом j. Доля сполучень сонорних з *j. Сполучення –губний + *j — у слов'янських мовах. Доля сполучень – *d, *t + *j —.

Сполучення груп приголосних з *j. Зміна сполучень *sj, *zj. Зміни *kt, *gt, перед голосним переднього ряду і, ь. Зміни голосних після j та м'яких приголосних.

Найдавніші чергування голосних. Пізніші звукові процеси, відображені в пам'ятках кінця X-XI століть. Наслідки занепаду редукованих. Процеси, не пов'язані з занепадом редукованих.

7. Загальна характеристика морфологічної системи. Іменник як самостійна частина мови. Граматичні категорії. Поняття про суфікси-детермінативи; поділ за типами відмінювання (за давніми основами). Морфологічний аналіз іменників у тексті.

8. Характеристика займенника як частини мови. Розряди займенників за значенням. Історія вказівних займенників. Особливості відмінювання займенників різних розрядів. Морфологічний аналіз займенників та іменників у тексті.

Прикметник. Розряди за значенням та їх творення. Поняття про іменні та займенникові (короткі та повні форми) прикметники, їх творення та відмінювання. Творення ступенів порівняння прикметників у старослов'янській мові.

9. Числівник. Творення та відмінювання кількісних та порядкових числівників. Дієслово як самостійна частина мови. Характеристика основних граматичних категорій дієслова у старослов'янській мові (способу, часу, виду, особи, стану та ін.). Дві дієслівні основи (теперішнього часу та інфінітиву). Розрізнення дієслівних класів у старослов'янській мові. Дієслівні форми теперішнього часу (особливості атематичного і тематичного дієвідмінювання). Характеристика форм майбутнього часу у старослов'янській мові. Абсолютний і відносний майбутній час. Проста і складена форма майбутнього часу.

Форми минулого часу дієслова. Прості і складені форми минулого часу (аорист, імперфект, перфект, плюсквамперфект). Сигматичний і асигматичний аорист. Творення форм аориста від різних дієслівних основ. Форми імперфекта у старослов'янській мові.

Складені форми минулого часу (перфект і плюсквамперфект). Їх будова та значення. Форми умовного способу в старослов'янській мові. Наказовий спосіб дієслів.

Характеристика іменних форм дієслів (інфінітив, дієприкметник, дієприслівник

10. Невідмінювані частини мови. Прислівник. Службові частини мови (сполучник, частка). Вигук.

11. Синтаксис. Типи простих речень у старослов'янській мові (двоскладні і односкладні). Просте ускладнене речення. Головні і другорядні члени речення.

Вираження підмета і присудка у старослов'янській мові. Конструкції з подвійними відмінками. Зворот «давальний самостійний» та особливості його перекладу українською мовою. Складні речення у старослов'янській мові, їх типи.

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин												
	денна форма						Заочна форма						
	Усього го	у тому числі					усього	у тому числі					
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	конс	с.р.	
Змістовий модуль 1. Історія старослов'янської мови													
Виникнення і розвиток старослов'янської літературної мови.	2	2					2	2					
Пам'ятки старослов'янської писемності	2					2	4						4
Питання походження письма у слов'ян	2		2				4						4
Старослов'янська графіка. Дві слов'янські азбуки.	2	2					4						4
Слов'янські азбуки. Пам'ятки старослов'янської писемності	2		2				4						4
Відомості зі слов'янської палеографії	4					4	4						4
Періодизація історії старослов'янської мови	4					4	4						4
Діакритичні і надрядкові знаки	2					2	4						4
Розділові знаки	4					4	4						4
Усього:	24	4	4			16	34	2					32
Змістовий модуль 2													
Фонетична система старослов'янської мови та її формування													
Фонетична система старослов'янської мови. Вокалізм у 2 пол. IX ст.	2	2					2	2					
Формування слов'янської	2		2				2		2				

фонетичної системи. Вокалізм старослов'янської мови.												
Голосні фонеми, їх класифікація	4					4	4					4
Фонетичні і графічні процеси, відбиті в пам'ятках писемності	4					4	4					4
Звукове та числове значення літер кирилиці	4					4	4					4
Консонантизм старослов'янської мови 2 пол. IX ст.	2	2					2					2
Формування слов'янської системи консонантизму	2		2				2					2
Приголосні фонеми, їх класифікація	4					4	4					4
Звуки старослов'янської мови в порівняльно-історичному висвітленні	4					4	4					4
Основні випадки чергування голосних у старослов'янській мові	2	2					2					2
Найдавніші фонетичні зміни праслов'янської мови	2		2				2					2
Закон відкритого складу: звукові процеси	2	2					2					2
Звукові процеси праслов'янської	2		2				2					2

мови													
Зміни приголосних у кінці слова	2					2	4						4
Фонетична будова складу	2					2	4						4
Старослов'янська лексикологія і фразеологія	4					4	4						4
Старослов'янська словотвірна структура слів.	4					4	4						4
Усього:	48	8	8			32	52	2	2				48
Змістовий модуль 3													
Граматична система старослов'янської мови													
Морфологія: типи морфем старослов'янської мови Іменник.	2	2					2	2					
Морфологічна система старослов'янської мови	2					2	2		2				
Іменник: граматичні категорії, типи відмін	2		2				2						2
Процеси змін іменного відмінювання	2					2	2						2
Займенник і прикметник у старослов'янській мові.	2	2					2						2
Займенник і прикметник: загальна характеристика	2		2				2						2
Родові, безродові займенники	4					4	2						2
Особливості подвійного відмінювання прикметників	4					4	2						2
Невідмінювані прикметники	4					4	2						2

Лічилльні слова: семантика і морфологічні характеристики	2	2					2					2
Числівник: творення та відмінювання	2		2				2					2
Числівник: морфологічний аналіз	4					4	2					2
Дієслово. Граматичні категорії	4	4					3					3
Часові форми дієслів	2		2				2					2
Класи дієслів	4					4	2					2
Аорист як минулий абсолютний час	2					2	3					3
Минулі відносні часи	4					4	3					3
Незмінні частини мови	2	2					2					2
Невідмінювані і службові частини мови	2		2				2					2
Невідмінювані частини мови: морфологічний аналіз тексту	4					4	2					2
Синтаксис старослов'янської мови	2	2					2					2
Просте і складне речення	2		2				2					2
Порядок слів у реченні	3					3	2					2
Усього:	63	14	12			37	49	2	2			45
Разом:	135	26	24			85	135	6	4			125

5. ЗМІСТОВІ МОДУЛІ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1. Історія старослов'янської мови			
Лекційний модуль			
№ з/п	Тема	План	Год.
1	Виникнення і розвиток старослов'янської літературної мови.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Праіндоевропейська та праслов'янська мови як мови-предки сучасних слов'янських мов. 2. Проблеми слов'янського етногенезу та прабатьківщини слов'ян. Великі переселення праслов'ян та їх наслідки. 3. Перші згадки про слов'ян у давніх джерелах. 4. Проблема існування письма у слов'ян до Кирила і Мефодія. 5. Поняття про старослов'янську літературну мову. Живомовна основа старослов'янської мови. Теорія штучності старослов'янської мови. 6. Історичні умови виникнення старослов'янської літературної мови. Діяльність Костянтина і Мефодія. 7. Старослов'янська писемність після смерті Кирила і Мефодія. 8. Лінгвістичне та історико-культурне значення старослов'янської писемності. 9. Історична доля старослов'янської мови. Церковнослов'янська мова. 	2
2	Старослов'янська графіка. Дві слов'янські азбуки.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Слов'янські азбуки. Пам'ятки старослов'янської писемності. 2. Дві старослов'янські азбуки. Сильові особливості глаголиці та кирилиці. 3. Проблема походження старослов'янських азбук. Гіпотеза про більшу давність глаголиці. Інші гіпотези про давність слов'янських азбук. 4. Джерела глаголиці. Джерела кирилиці. 5. Пам'ятки старослов'янської літературної мови. Класифікація старослов'янських пам'яток. 	2
Практичний модуль			

1	Проблеми походження письма у слов'ян	<ol style="list-style-type: none"> 1. Праслов'янська мова як мова-предок сучасних слов'янських мов. 2. Проблеми слов'янського етногенезу та прабатьківщини слов'ян. 3. Проблема існування письма у слов'ян до Кирила і Мефодія. 4. Поняття про старослов'янську літературну мову. Живомовна основа старослов'янської мови. Теорія штучності старослов'янської мови. 5. Історичні умови виникнення старослов'янської літературної мови. 6. Діяльність Костянтина і Мефодія у Візантії, Великій Моравії та Паннонії. 7. Старослов'янська писемність після смерті Кирила і Мефодія. 8. Лінгвістичне та історико-культурне значення старослов'янської писемності. Історична доля старослов'янської мови. 	2
2	Слов'янські азбуки. Пам'ятки старослов'янської писемності	<ol style="list-style-type: none"> 1. Дві старослов'янські азбуки. Сильові особливості глаголиці і кирилиці. 2. Проблема походження старослов'янських азбук. 3. Гіпотеза про більшу давність глаголиці. 4. Інші гіпотези про давність слов'янських азбук. 5. Джерела глаголиці. 6. Джерела кирилиці. 7. Пам'ятки старослов'янської літературної мови. Класифікація старослов'янських пам'яток. 	2
Модуль самостійної роботи			
1	Пам'ятки старослов'янської писемності	Підготовка реферату із презентацією, виконання вправ і завдань.	2
2	Відомості зі слов'янської палеографії	Підготовка до читання та аналізу тексту, укладання тез матеріалів із книги М. Н. Тихомирова, А. В. Муравйова «Русская палеография» із посібника А.Є. Супруна, О. М. Калюти (с. 259-268); опрацювати питання (пис.) «Теорії про народну основу старослов'янської мови».	4

3	Періодизація історії старослов'янської мови	Підготовка реферату із презентацією, виконання вправ і завдань.	4
4	Діакритичні і надрядкові знаки	Скласти схему з прикладами й коментарями до неї	2
5	Розділові знаки	Скласти схему	4
Змістовий модуль 2			
Фонетична система старослов'янської мови та її формування			
Лекційний модуль			
1	Фонетична система старослов'янської мови. Вокалізм у 2 пол. IX ст.	1. Система вокалізму старослов'янської мови 2-ї пол. IX ст. Класифікація голосних звуків старослов'янської мови. 2. Звукова природа давнього Ѣ . 3. Носові голосні звуки Ѧ, ѧ 4. Редуковані голосні звуки Ѣ та Ѧ . Сильні і слабкі позиції редукованих. 5. Редуковані голосні Ѣ та Ѧ .	2
2	Консонантизм старослов'янської мови 2 пол. IX ст.	1. Консонантизм старослов'янської мови 2 пол. IX ст. 2. Система консонантизму старослов'янської мови 2-ї пол. IX ст. 3. Класифікація приголосних звуків старослов'янської мови. 4. Закон відкритих складів та принцип висхідної звучності приголосних у складі. 5. Складотворчі плавні р та л .	2
3	Основні випадки чергування голосних у старослов'янській мові	1. Основні випадки чергування голосних у старослов'янській мові 2. Три ряди чергування голосних звуків у старослов'янській мові. 3. Якісні та кількісні чергування індоєвропейських голосних як причина старослов'янських чергувань першого ряду. 4. Походження другого ряду чергування голосних. 5. Походження третього ряду чергування голосних.	2
4	Закон відкритого складу: звукові процеси	1. Монофтогізація дифтонгів. 2. Зміна дифтонічних сполучень «голосний + *m, *n»/ 3. Зміна сполучень *tort, *tolt, *tert, *telt/	2

		4. Доля сполучень <i>or, ol</i> . 5. Зміни приголосних у кінці слова.	
Практичний модуль			
1	Формування слов'янської фонетичної системи. Вокалізм старослов'янської мови.	1. Загальна характеристика праїндоевропейського вокалізму. 2. Основні закономірності в розвитку праслов'янського вокалізму. 3. Голосні монофтонгічного походження. 4. Голосні дифтонгічного походження. 5. Доля дифтонгоїдних сполучень голосних із носовими сонорними. 6. Доля дифтонгоїдних сполучень голосних із плавними сонорними.	2
2	Формування слов'янської системи консонантизму	1. Склад праїндоевропейського консонантизму. 2. Формування праслов'янського консонантизму на праїндоевропейській основі. 3. Тенденції розвитку праслов'янського консонантизму. 4. Зміни приголосних у сполученні з *j. 5. Перехідні пом'якшення задньоязикових під впливом суміжних голосних переднього ряду. 6. Інші пізні явища слов'янського консонантизму.	2
3	Найдавніші фонетичні зміни праслов'янської мови	1. Найдавніші чергування голосних. 2. Перехідні палаталізації задньоязикових приголосних 3. Доля приголосних у сполученні з наступним j	2
4	Звукові процеси праслов'янської мови	1. Монофтогізація дифтонгів. 2. Зміна дифтонічних сполучень «голосний + *m, *n». 3. Зміна сполучень *tort, *tolt, *tert, *telt. 4. Доля сполучень <i>or, ol</i> . Зміни приголосних у кінці слова.	2
Модуль самостійної роботи			
1	Голосні фонемі, їх класифікація	Визначення співвідношень між буквами та звуками старослов'янської мови: голосні. Скласти схему з прикладами	4

		й коментарями.	
2	Фонетичні і графічні процеси, відбиті в пам'ятках писемності	Підготувати повідомлення з коментарями до нього	4
3	Звукове та числове значення літер кирилиці	Виконання вправ і завдань на визначення звукового та числового значення букв кирилиці.	4
4	Приголосні фонemi, їх класифікація	Скласти схему з прикладами й коментарями.	4
5	Звуки старослов'янської мови в порівняльно-історичному висвітленні	Робота в зошиті для самостійної роботи, виконання вправ і завдань.	4
6	Зміни приголосних у кінці слова	Аналіз тексту: визначення в тексті слів, у яких відбулися зміни в системі приголосних, пов'язані з дією закону складового сингармонізму (1-3 палаталізації задньозяжикових приголосних), виявлення змін приголосних і груп приголосних під впливом j.	2
7	Фонетична будова складу	Скласти схему з прикладами й коментарями.	2
8	Старослов'янська лексикологія і фразеологія	Підготувати повідомлення з прикладами й коментарями до нього	4
9	Старослов'янська словотвірна структура слів.	Підготувати повідомлення з прикладами й коментарями до нього	4
Змістовий модуль 3			
Граматична система старослов'янської мови			
Лекційний модуль			
1	Морфологія: типи морфем старослов'янської мови Іменник.	1. Іменник у старослов'янській мові. Граматичні категорії іменника. 2. Походження старослов'янської системи іменного відмінювання. Поняття про детермінатив основи. 3. Відмінювання іменників із давніми основами на *ā, *jā. 4. Відмінювання іменників із давніми основами на *ǫ, *jǫ.	2

		<p>5. Відмінювання іменників із давніми основами на *ǫ.</p> <p>6. Відмінювання іменників із давніми основами на *ī. Відмінювання іменників із давніми основами на *ū.</p> <p>7. Відмінювання іменників із давніми консонантними основами.</p> <p>8. Різновідмінювані іменники.</p>	
2	Займенник і прикметник у старослов'янській мові.	<p>1. Займенник у старослов'янській мові: граматична специфіка та особливості відмінювання.</p> <p>2. Родові і неродові займенники.</p> <p>3. Прикметник у старослов'янській мові.</p> <p>4. Два структурних класи прикметників.</p> <p>5. Відмінювання іменних прикметників.</p> <p>6. Творення, значення та відмінювання повних прикметників</p>	2
3	Лічильні слова: семантика і морфологічні характеристики	<p>1. Загальна характеристика числівників.</p> <p>2. Кількісні числівники.</p> <p>3. Порядкові числівники</p> <p>4. Збірні дробові числівники.</p>	2
4	Дієслово. Граматичні категорії	<p>1. Дієслово у старослов'янській мові. Склад дієслівних форм старослов'янської мови.</p> <p>2. Основні граматичні категорії дієслова. Дві формотворчі основи дієслова.</p> <p>3. Структурні класи дієслів старослов'янської мови.</p> <p>4. Дієслівні форми теперішнього часу.</p> <p>5. Дієслівні форми майбутнього часу.</p> <p>6. Аорист. Система дієслівних форм минулого часу у старослов'янській мові.</p> <p>7. Минулі відносні часи.</p> <p>8. Ірреальні способи дієслова. Інфінітив та супін. Форми умовного способу. Форми наказового способу.</p> <p>9. Інфінітив. Супін.</p>	4
5	Незмінні частини мови	<p>1. Невідмінювані частини мови.</p> <p>2. Прислівник: відіменні прислівники; відзайменникові прислівники.</p> <p>3. Службові частини мови: прийменник, сполучник і сполучне слово, частка, вигук.</p>	2

6	Синтаксис старослов'янської мови	<ol style="list-style-type: none"> 1. Порядок слів у реченні. 2. Типи речень за метою висловлювання 3. Просте речення: двоскладне та односкладне. 4. Головні та другорядні члени речення. 5. Просте ускладнене речення. 6. Складне речення. 	2
Практичний модуль			
1	Іменник: граматичні категорії, типи відмін	<ol style="list-style-type: none"> 1. Граматичні категорії іменника у старослов'янській мові. Особливості реалізації граматичних категорій іменника. 2. Походження старослов'янської системи відмінювання іменників. Поняття про детермінатив основи. 3. Відмінювання іменників із давніми основами на *ā, *jā. 4. Відмінювання іменників із давніми основами на *ō, *jō. 5. Відмінювання іменників із давніми основами на *ŭ. 6. Відмінювання іменників із давніми основами на *ī. 7. Відмінювання іменників із давніми основами на *ū. 8. Відмінювання іменників із давніми консонантними основами. 	2
2	Займенник і прикметник: загальна характеристика	<ol style="list-style-type: none"> 1. Займенник у старослов'янській мові: граматична специфіка та особливості відмінювання. Родові і неродові займенники. 2. Два структурних класи прикметників. Відмінювання іменних прикметників. Творення, значення та відмінювання повних прикметників. 	2
3	Числівник: творення та відмінювання	<ol style="list-style-type: none"> 1. Числівники старослов'янської мови. 2. Кількісні числівники, їх утворення та відмінювання. 3. Порядкові числівники: будова та відмінювання. 4. Збірні числівники, особливості відмінювання їх. 	2

		5. Дробові числівники: характерні риси.	
4	Часові форми дієслів	<p>1. Склад дієслівних форм старослов'янської мови.</p> <p>2. Основні граматичні категорії старослов'янського дієслова.</p> <p>3. Дві формотворчі основи дієслова.</p> <p>4. Класи дієслів старослов'янської мови.</p> <p>5. Дієслівні форми теперішнього часу. Тематичне і нетематичне дієвідмінювання.</p> <p>6. Походження флексій теперішнього часу.</p> <p>7. Система дієслівних форм минулого часу у старослов'янській мові.</p> <p>8. Аорист як минулий абсолютний час. Значення та різновиди аориста:</p> <p>а) простий аорист: творення, дієвідмінювання;</p> <p>б) архаїчний сигматичний аорист: різновиди, творення, дієвідмінювання;</p> <p>в) новий сигматичний аорист: творення, дієвідмінювання.</p> <p>9. Імперфект: значення, творення, дієвідмінювання.</p> <p>10. Перфект: значення, творення, дієвідмінювання.</p> <p>11. Плюсквамперфект: значення, творення, дієвідмінювання.</p>	2
5	Невідмінювані і службові частини мови	<p>1. Незмінні частини мови.</p> <p>2. Службові частини мови.</p>	2
6	Просте і складне речення	<p>1. Члени речення.</p> <p>2. Головні члени та способи їх вираження.</p> <p>3. Структурні типи простого речення.</p> <p>4. Структурні типи складного речення.</p>	2
Модуль самостійної роботи			
1	Морфологічна система старослов'янської мови	Підготувати повідомлення з прикладами й коментарями до нього.	2
2	Процеси змін іменного відмінювання	Морфологічний аналіз тексту – розбір 5 іменників, виготовлення таблиць парадигм відмінювання іменників.	2
3	Родові, безродові займенники	Морфологічний аналіз тексту – розбір 5 займенників	4
4	Особливості	Морфологічний аналіз тексту – розбір	4

	подвійного відмінювання прикметників	5 прикметників	
5	Невідмінювані прикметники	Морфологічний аналіз тексту – розбір 5 прикметників	4
6	Числівник: морфологічний аналіз	Морфологічний аналіз тексту – розбір 5 числівників (визначити числівники, їх розряди за значенням та творенням, число, відмінок, особливості сполучення з іменниками)	4
7	Класи дієслів	Скласти схему х прикладами й коментарями до неї	4
8	Аорист як минулий абсолютний час	Морфологічний аналіз тексту: проаналізувати дієслова в формі аориста (особа, число, тип основи);	2
8	Минулі відносні часи	Морфологічний аналіз тексту: проаналізувати дієслова в формі перфекта та плюсквамперфекта;	4
10	Невідмінювані частини мови	Морфологічний аналіз тексту	4
11	Порядок слів у реченні	Синтаксичний аналіз тексту	3

6. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Комплексне використання методів організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності студентів, а також методів стимулювання й мотивації навчання сприяє розвитку особистості студента-філолога, враховує індивідуальні особливості його під час спілкування в різних ситуаціях, зокрема навчальних і професійних.

Навчальний процес здійснюється переважно за традиційною технологією: лекції, практичні (семінарські) заняття, самостійна робота студентів.

З метою формування професійної компетентності студентів широко впроваджуються як традиційні, так і інноваційні методи навчання, що забезпечують комплексне оновлення традиційного процесу навчання (упровадження комп'ютерної підтримки).

На лекційних заняттях використовуються: словесні (розповідь, бесіда, пояснення, лекція, діалог, монолог) і наочні (ілюстрація, демонстрація, презентація з коментуванням) методи.

На практичних (семінарських) заняттях з-поміж традиційних методів віддають перевагу пояснювально-ілюстративному, репродуктивному, проблемно-пошуковому, частково-пошуковому, дослідницькому методам; методу проблемного викладу матеріалу; практичним (виступ, доповідь, реферат, дискусія, диспут, вправи, ситуативні завдання тощо) та методам синтезу, аналізу, індукції, дедукції тощо.

Окрім традиційних методів навчання для розвитку креативного мислення студентів, формування в них необхідних практичних умінь і навичок використовують методи активного навчання, що стимулюють і підвищують інтерес студентів до занять, активізують і загострюють сприймання навчального матеріалу. Серед цих методів широкого застосування набули: проблемна лекція, ситуативне моделювання, програмове навчання, мозкова атака, аналіз конкретних ситуацій, ігрове проектування, метод опрацювання дискусійних питань, співбесіда і метод ситуативних вправ.

У підготовці студентів варто враховувати такі рівні навчання:

Перший рівень – знання-знайомства, які дають змогу студентові розрізнити, впізнавати знайомий йому предмет, явище, певну інформацію.

Другий рівень – знання-копії – дають змогу переказати, репродукувати засвоєну інформацію.

Третій рівень – знання-вміння – дають можливість застосувати одержані знання в практичній діяльності.

Четвертий рівень – знання-навички – автоматизовані вміння.

П'ятий рівень – творчі вміння – застосування знань, умінь і навичок у навчально-пізнавальній і практичній діяльності.

7. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Контроль навчальної діяльності студентів здійснюється з дотриманням вимог об'єктивності, індивідуального підходу, систематичності й системності, всебічності та професійно спрямованого контролю.

На заняттях широко використовуються методи усного й письмового контролю, що сприяють підвищенню мотивації студентів до навчально-пізнавальної діяльності. ураховуючи особливості фахової підготовки студентів перевага надається усним і письмовим методам контролю (усне опитування, бесіда, контрольна робота, колоквиум, тестування).

З метою вдосконалення навчального процесу робота студентів оцінюється за модульно-рейтинговою системою.

Сутність модульної форми контролю полягає в тому, що контрольні заходи проводяться після закінчення логічно завершеної частини (модуля) лекційних, практичних занять та самостійної роботи, а їх результати враховуються під час виставлення підсумкової оцінки.

Контрольні заходи включають поточний, проміжний і підсумковий контроль. Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних занять і має на меті перевірку рівня підготовки студента.

Оцінка знань, умінь і практичних навичок студента з навчальної дисципліни здійснюється за 100-бальною шкалою.

Залік оформляється на підставі семестрової активності студента та рівня виконання завдань

Поточний контроль передбачає перевірку:

1. Рівня підготовки студентів до практичних (семінарських) занять, рівня засвоєння ними теоретичного матеріалу, виконання домашніх завдань.

Форми контролю: усне або письмове опитування, тестування.

2. Рівня самостійного вивчення студентами тем курсу.

Форми контролю: виконання контрольних завдань, аналіз і самоаналіз виступів, доповідей, виконаних вправ.

3. Відвідування студентами лекційних, практичних, семінарських занять.

Форми контролю: облік відвідування.

Модульний контроль передбачає перевірку рівня засвоєння студентами теоретичних і практичних питань окремих розділів курсу.

Форми контролю: тестування; виконання індивідуального завдання.

Підсумковий контроль передбачає перевірку рівня засвоєння теоретичних знань і володіння професійними вміннями, сформованими в студентів у результаті вивчення курсу.

Студент вважається допущеним до семестрового контролю, якщо він виконав усі види робіт, передбачені навчальним планом.

Форми контролю: комплексна контрольна робота, залік (тести).

8. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ СТУДЕНТІВ

Система оцінювання знань, умінь і навичок студентів здійснюється, спираючись на такі критерії:

- 1) критерії оцінювання практичних занять;
- 2) критерії оцінювання самостійної роботи;
- 3) критерії оцінювання тестів.

Критерії оцінювання знань, умінь і навичок студентів на практичних заняттях

Знання, продемонстровані студентами на практичних (семінарських) заняттях оцінюються за такими критеріями:

- розуміння, рівень засвоєння теоретичних понять та фактичного матеріалу;
- уміння застосовувати теоретичні знання на практиці;
- вивчення наукових джерел (основної, додаткової літератури та праць для практичного застосування матеріалів курсу, ознайомлення зі словниками);
- уміння здійснювати узагальнення інформації під час виступів в аудиторії;
- уміння аналізувати тексти відповідно до завдання та теми заняття.

Під час оцінювання відповіді студента враховується загальна грамотність, логічність і чіткість відповіді.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ НА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТТЯХ

Рівень, шкала ECTS	Рейтингова шкала	Критерії успішності
Високий А (відмінно)	100	Відповідь студента повна, чітка, послідовна містить визначення всіх понять, про які йдеться в питанні; визначено об'єкт аналізу, схарактеризовано його семантичні та структурні ознаки; студент дотримується чіткого порядку викладу інформації; відповідь супроводжується достатньою кількістю прикладів зі слов'янських мов. Індивідуальне науково-дослідне завдання та завдання самостійної роботи виконані правильно й у повному обсязі. Під час відповіді й виконання вправ не допускає помилок.
	90	Відповідь студента повна, чітка, послідовна містить визначення всіх понять, про які йдеться в питанні; визначено об'єкт аналізу, схарактеризовано його семантичні та структурні ознаки; студент дотримується чіткого порядку викладу інформації; відповідь супроводжується достатньою кількістю прикладів зі слов'янських

		мов. Індивідуальне науково-дослідне завдання та завдання самостійної роботи виконані правильно й у повному обсязі. Під час відповіді й виконання вправ допускає незначні помилки.
Вище середнього В (дуже добре)	89	Студент виявив повні й глибокі знання навчального матеріалу, достовірний рівень розвитку умінь і навичок, правильне й обґрунтоване формулювання висновків, уміння відтворювати праслов'янські архетипи слів, пояснювати фонетичні (лексичні, граматичні та ін.) процеси, які мали місце в процесі розвитку мови. Індивідуальне науково-дослідне завдання та завдання самостійної роботи виконані переважно правильно й у повному обсязі. Під час відповіді на запитання й виконання вправ допускає незначні помилки.
	84	Студент виявив повні й глибокі знання навчального матеріалу, достовірний рівень розвитку умінь і навичок, правильне й обґрунтоване формулювання висновків, уміння відтворювати праслов'янські архетипи слів, пояснювати фонетичні (лексичні, граматичні та ін.) процеси, які мали місце в процесі розвитку мови. Індивідуальне науково-дослідне завдання та завдання самостійної роботи виконані переважно правильно на 90 %. Під час відповіді на запитання й виконання вправ допускає негрубі помилки.
Достатній С (добре)	83	Студент демонструє повні знання навчального матеріалу, але допускає незначні помилки в поясненні й трактуванні фактичного матеріалу, уміє застосувати набуті знання під час аналізу мовних фактів, але в деяких випадках нечітко формулює загалом правильні відповіді, допускає окремі несуттєві помилки та неточності. Індивідуальне науково-дослідне завдання та завдання самостійної роботи виконав на 80 %; усі завдання вчасно подав на перевірку.
	74	Студент демонструє повні знання навчального матеріалу, але допускає незначні помилки в поясненні й трактуванні фактичного матеріалу, уміє застосувати набуті знання під час аналізу мовних фактів, але в деяких випадках нечітко

		формулює загалом правильні відповіді, допускає окремі несуттєві помилки та неточності. Індивідуальне науково-дослідне завдання та завдання самостійної роботи виконав на 75 %; усі завдання вчасно подав на перевірку.
Середній D (задовільно)	73	Студент володіє більшою частиною фактичного матеріалу, але викладає його не досить послідовно й логічно, допускає істотні помилки у відповіді, не завжди вміє застосувати набуті знання для аналізу мовних фактів, нечітко, а інколи й неправильно формулює основні теоретичні положення. Індивідуальне науково-дослідне завдання та завдання самостійної роботи виконав більше ніж на 50 %; усі завдання вчасно подав на перевірку.
	64	Студент володіє більшою частиною фактичного матеріалу, але викладає його не завжди послідовно й логічно, допускає істотні помилки у відповіді, не завжди вміє застосувати набуті знання для аналізу мовних фактів, нечітко, а інколи й неправильно формулює основні теоретичні положення. Індивідуальне науково-дослідне завдання та завдання самостійної роботи виконав більше ніж на 50 %; завдання подав на перевірку, але з деяким запізненням.
Низький E (задовільно)	63	Студент володіє навчальним матеріалом на репродуктивному рівні, поверхово і фрагментарно або володіє частиною навчального матеріалу, вміє застосовувати знання у стандартних ситуаціях, але порушує послідовність і логічність викладу думок. Індивідуальне науково-дослідне завдання та завдання самостійної роботи виконав менше ніж на 50 %; виконані завдання не завжди вчасно подав на перевірку.
	60	Студент володіє навчальним матеріалом на репродуктивному рівні, поверхово і фрагментарно або володіє частиною навчального матеріалу, вміє застосовувати знання у стандартних ситуаціях, але порушує послідовність і логічність викладу думок. Індивідуальне науково-дослідне завдання та завдання самостійної роботи виконав менше ніж на 50 %; виконані завдання не вчасно подав на перевірку.

Початковий FX (незадовільно)	59	Студент володіє навчальним матеріалом на рівні елементарного розпізнавання й відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів, його відповіді недостатні за обсягом (до 5–6 реплік), елементарні за змістом, зі значною кількістю помилок різного роду. Індивідуальне науково-дослідне завдання та завдання самостійної роботи не виконав.
	35	Студент володіє навчальним матеріалом на рівні елементарного розпізнавання й відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів, його відповіді недостатні за обсягом, елементарні за змістом, зі значною кількістю помилок різного роду. Індивідуальне науково-дослідне завдання та завдання самостійної роботи не виконав.
Початковий F (незадовільно)	1–34	Студент не володіє необхідним рівнем знань, умінь і навичок, науковою термінологією, не знає основного матеріалу, не може пояснити історичні фонетичні та граматичні явища. Індивідуальне науково-дослідне завдання та завдання самостійної роботи не виконав

ТЕСТОВИЙ КОНТРОЛЬ

Вид контролю: заліковий тест

Структура тесту

Тест складається із 30 завдань, за які студент може набрати 46 тестових балів.

За умови успішного розв'язання тестових завдань, студент може набрати від 23 до 46 тестових балів. Студентові, який набрав від 1 до 22 тестових балів, тест не зараховується.

Загальні критерії оцінювання тестових завдань

Оцінка «відмінно» – студент дав не менше 90% правильних відповідей.

Оцінка «добре» – студент дав не менше 70% правильних відповідей.

Оцінка «задовільно» – студент дав не менше 50% правильних відповідей.

Оцінка «незадовільно» – студент дав менше 50% правильних відповідей.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Тестовий бал	Бал за 100-бальною шкалою оцінювання	Оцінка за шкалою ХДУ	Тестовий бал	Бал за 100-бальною шкалою оцінювання	Оцінка за шкалою ХДУ
46	100	А відмінно	22	59	FX Незадовільно
45	97		21	56	
44	95		20	52	
43	93		19	49	
42	91		18	45	
41	89	В добре	17	42	
40	86		16	38	
39	84		15	35	
38	82		14	34	
37	80	С добре	13	29	
36	78		12	26	
35	76		11	23	
34	74		10	21	
33	72		9	19	
32	71	D задовільно	8	17	
31	69		7	15	
30	67		6	13	
29	67		5	10	
28	65		4	8	
27	64	E задовільно	3	6	
26	63		2	4	
25	62		1	2	
24	61		0	1	
23	60				

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Рівень, шкала ECTS	Рейтин -гова шкала	Критерії успішності
Високий А (відмінно)	100	<p>Студент має навички самостійної роботи: уміє знайти потрібну інформацію в основній і додатковій літературі, вміє працювати зі словниками; володіє науковою термінологією й може пояснити будь-який з термінів. Студент аналізує самостійно опрацьовану літературу, добирає доречні приклади й аргументує доцільність їх, робить висновки й узагальнення.</p> <p>Під час виконання практичних та індивідуальних завдань дотримується необхідних правил; не допускає мовних і мовленнєвих помилок під час викладу матеріалу.</p>
	90	<p>Студент має навички самостійної роботи: уміє знайти потрібну інформацію в основній і додатковій літературі, вміє працювати зі словниками; володіє науковою термінологією й може пояснити будь-який з термінів. Студент аналізує самостійно опрацьовану літературу, добирає доречні приклади й аргументує доцільність їх, робить висновки й узагальнення.</p> <p>Під час виконання практичних та індивідуальних завдань дотримується необхідних правил; допускає 1–2 неточності у викладі матеріалу.</p>
Вище середнього В (дуже добре)	89	<p>Студент орієнтується в потоці наукової літератури, має навички пошуку необхідної літератури з теми й роботи з нею; науково обґрунтовує доцільність дібраних термінів і понять, вміє пояснити значення їх; під час відповіді правильно використовує терміни, чітко уявляє історію питання, робить висновки й узагальнення.</p> <p>У практичних та індивідуальних завданнях і вправах демонструє вміння застосовувати набуті знання, правильно аналізує тексти відповідно до їх завдань. Допускає 2–3 неточності у викладі матеріалу, до 3-х помилок у практичних вправах.</p>
	83	<p>Студент орієнтується в потоці наукової літератури, має навички пошуку необхідної літератури з теми й роботи з нею; науково обґрунтовує доцільність дібраних термінів і понять, вміє пояснити значення їх; під час відповіді правильно використовує терміни, чітко уявляє історію питання, робить висновки й узагальнення.</p>

		У практичних та індивідуальних завданнях і вправах демонструє вміння застосовувати набуті знання, правильно аналізує тексти відповідно до їх завдань. Допускає до 5 неточностей у викладі матеріалу, до 5-ти помилок у практичних вправах.
Середній С (добре)	81	Студент уміє працювати з відповідною науковою літературою; доцільно використовує термінологічний апарат, але допускає порушення послідовності викладу думок; не всі теоретичні твердження аргументує прикладами; самостійно робить висновки й узагальнення. У практичних завданнях і вправах демонструє вміння застосовувати набуті знання під час аналізу текстів, але в ряді випадків (до 4-х) допускає помилки.
	74	Студент уміє працювати з відповідною науковою літературою; доцільно використовує термінологічний апарат, але допускає порушення послідовності викладу думок; не всі теоретичні твердження аргументує прикладами; робить висновки й узагальнення, але з допомогою інших. У практичних завданнях і вправах демонструє вміння застосовувати набуті знання під час аналізу текстів, але допускає негрубі помилки.
Достатній D (задовільно)	73	Студент має певні навички роботи з науковою літературою; добирає необхідний матеріал для розкриття теми, але порушує логіку викладу думки; виявляє нерозуміння деяких наукових термінів; під час відповіді не може чітко пояснити окремі з них; розкриваючи теоретичні питання, обмежується одиничними прикладами; самостійно робить елементарні висновки й узагальнення. У практичних завданнях допускає до 5-ти помилок і до 40% неточностей під час аналізу текстів.
	64	Студент має певні навички роботи з науковою літературою; добирає необхідний матеріал для розкриття теми, але порушує логіку викладу думки; виявляє нерозуміння деяких наукових термінів; під час відповіді не може чітко пояснити окремі з них; розкриваючи теоретичні питання, обмежується одиничними прикладами; самостійно робить елементарні висновки й узагальнення. У практичних завданнях допускає до 7-ми помилок і до 40% неточностей під час аналізу текстів.,.

Низький Е (задовільно)	63	Студент недостатньо володіє навичками пошуку необхідної літератури з теми; під час виступу матеріал викладає частково; виявляє нерозуміння значної кількості термінів; припускається грубих помилок під час пояснення окремих з них; відповідь не завжди аргументує прикладами; висновків та узагальнень не робить. У практичному завданні до 40% невиконаних вправ; допускає багато помилок і неточностей.
	60	Студент недостатньо володіє навичками пошуку необхідної літератури з теми; під час виступу матеріал викладає частково, висновків і узагальнень не робить; виявляє нерозуміння значної кількості термінів і невміння пояснювати їх; припускається грубих помилок під час аналізу текстів. У практичному завданні більше 50% невиконаних вправ; допускає багато помилок і неточностей.
Початковий FX (незадовільно)	59	Студент погано орієнтується в потоці навчальної інформації з курсу; частково виявляє навички пошуку необхідної літератури до теми; зміст завдання розкриває поверхово, необґрунтовано; науковим термінологічним апаратом практично не володіє. Практичне завдання не виконав; у мовленні допускає багато помилок і неточностей.
	35	Студент не орієнтується в потоці навчальної інформації з курсу; не має навичок пошуку необхідної літератури до теми; зміст завдання розкриває дуже поверхово, не аргументує думку прикладами, не робить висновки й узагальнення; не володіє науковим термінологічним апаратом. Практичні завдання не виконав; під час бесіди допускає багато мовленнєвих помилок і неточностей різного характеру.
Початковий F (незадовільно)	0–34	Студент не має навичок роботи з науковою літературою, не розкриває основний зміст завдань під час відповіді; послуговується матеріалом, який часто не стосується теми, або стосується лише частково; не володіє науковою термінологією; не вміє пояснити суть наукового поняття. Практичні завдання не виконані; допускає багато помилок і неточностей різного характеру під час спілкування.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗАЛІКУ

Рівень, шкала ECTS	Рейтингова шкала	Критерії успішності
<p style="text-align: center;">Високий А (відмінно)</p>	100	<p>Студент досконало засвоїв особливості фонетичної, морфологічної та синтаксичної структури старослов'янської мови, вміє пояснити походження звуків та форм старослов'янської мови, знає основні фонетичні та морфологічні зміни і тенденції в історії праслов'янської мови. Засвоєнні знання студент вміє застосувати під час аналізу текстів.</p>
	90	<p>Студент досконало засвоїв особливості фонетичної, морфологічної та синтаксичної структури старослов'янської мови, вміє пояснити походження звуків та форм старослов'янської мови, знає основні фонетичні та морфологічні зміни і тенденції в історії праслов'янської мови. Засвоєнні знання студент вміє застосувати під час аналізу текстів, але допускає кілька неточностей.</p>
<p style="text-align: center;">Вище середнього В (дуже добре)</p>	89	<p>Студент добре засвоїв особливості фонетичної, морфологічної та синтаксичної структури старослов'янської мови, вміє пояснити походження звуків та форм старослов'янської мови, знає основні фонетичні та морфологічні зміни і тенденції в історії праслов'янської мови. Під час викладу основних теоретичних питань, аналізу текстів може допускати незначні помилки.</p>
	84	<p>Студент добре засвоїв особливості фонетичної, морфологічної та синтаксичної структури старослов'янської мови, вміє пояснити походження звуків та форм старослов'янської мови, знає основні фонетичні та морфологічні зміни і тенденції в історії праслов'янської мови. Під час викладу теоретичних питань, аналізу текстів може допускати незначні помилки й огріхи.</p>
<p style="text-align: center;">Середній С (добре)</p>	83	<p>Студент засвоїв особливості фонетичної, морфологічної та синтаксичної структури старослов'янської мови, вміє пояснити походження звуків та форм старослов'янської</p>

		мови, знає основні фонетичні та морфологічні зміни і тенденції в історії праслов'янської мови. Під час викладу основних теоретичних питань, аналізу текстів допускає негрубі помилки й неточності.
	74	Студент в основному засвоїв особливості фонетичної, морфологічної та синтаксичної структури старослов'янської мови, вміє пояснити походження звуків та форм старослов'янської мови, знає основні фонетичні та морфологічні зміни і тенденції в історії праслов'янської мови. Під час викладу основних теоретичних питань, аналізу текстів допускає негрубі помилки й неточності.
Достатній D (задовільно)	73	Студент не в повному обсязі засвоїв основи фонетики і граматики старослов'янської мови. Під час відповіді на запитання та аналізу старослов'янських текстів допускає суттєві помилки.
	64	Студент не в повному обсязі засвоїв основи фонетики і граматики старослов'янської мови. Під час відповіді на запитання та аналізу старослов'янських текстів допускає грубі помилки.
Низький E (задовільно)	63	Студент поверхово засвоїв основи фонетики і граматики старослов'янської мови. Відповіді на запитання фрагментарні, під час аналізу старослов'янських текстів допускає грубі помилки.
	60	Студент поверхово засвоїв основи фонетики і граматики старослов'янської мови. Відповіді на запитання фрагментарні і не завжди відповідають темі, під час аналізу старослов'янських текстів допускає грубі помилки.
Початковий FX (незадовільно)	35–59	Студент не засвоїв основи фонетики і граматики старослов'янської мови. Може дати відповіді на елементарні запитання, не здатний виконати фонетичний та морфологічний аналіз текстів.
Початковий F	1–34	Студент не засвоїв основи фонетики і граматики старослов'янської мови, не здатний виконати фонетичний та морфологічний аналіз

9. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. Баденкова В. М. Старослов'янська мова : Вступ. Фонетика: навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Миколаїв, Іліон, 2017. 140 с.
2. Баденкова В., Булгакова Т. Лінгводидактичні основи викладання старослов'янської мови у ВНЗ. Наукові записки. Серія «Філологічна». Острог : Вид-во Національного ун-ту «Острозька академія», 2013. Вип. 40. С. 169–173.
3. Баденкова В. Роль старослов'янської мови у формуванні української літературної мови. Актуальні питання розвитку української мови у науковій ретроспекції та перспективі : матеріали круглого столу до Дня української писемності та мови ; [за заг. ред. Н. В. Коч]. Миколаїв : МНУ, 2012. С. 25–27.
4. Баденкова В. М. Функціонально-семантичні особливості старослов'янзмів у поетичних текстах Дмитра Кременя. Наукові праці. Філологія. Мовознавство. Миколаїв : Видавництво ЧНУ ім. Петра Могили, 2017. Вип. 299. Т. 287. С. 10–14.
5. Біленька-Свистович Л. В. Церковнослов'янська мова : підруч. зі слов.: понад 3500 сл.: навч. посіб / Л. В. Біленька-Свистович, Н. Р. Рибак. – К. : Криниця, 2000. – 334 с.
6. Булаховський Л. А. Питання походження української мови. – К., 1956. Вступ до порівняльно-історичного вивчення слов'янських мов / [за ред. О. С. Мельничука]. – К. : Наук. думка, 1966. – 596 с.
7. Горшков А. И. Старославянский язык / А. И. Горшков. – 2-е изд. – М. : АСТ, Астрель, 2004. – 142 с.
8. Грунський М.К. Нова теорія походження глаголиці.- Записки історико-філологічного відділу Всеукраїнської академії наук Вип. ХІХ. К., 1928
- Громик Ю. В. Старослов'янська мова: Методичний посібник для студентів спеціальності "Українська мова та література".– Луцьк, 2005.
9. Довбня Л. Е. Методичні рекомендації до вивчення курсу «Старослов'янська мова» для студентів спеціальності «Українська мова і література»/ Л. Е. Довбня. – Переяслав-Хмельницький : Б. в., 2004. – 36 с.
10. Иванова Т. А. Старославянский язык / Т. А. Иванова. – 4-е изд., испр. и доп. – СПб. : Авалонъ, Издательский дом «Азбука-классика», 2008. – 240 с.
11. Камчатнов А. М. Старославянский язык. Курс лекций / А. М. Камчатнов. – 5-е изд., исправл. и дополн. – М. : Флинта, Наука, 2009. – 220 с.
12. Леута О. І. Старослов'янська мова : підручник /О. І. Леута. – К. : Вища школа, 2001. – 255 с.

13. Леута О.І. Старослов'янська мова. – К.: Вища школа, 2007.
14. Леута О. І. Старослов'янська мова : збірник вправ і практичних завдань: навч. посіб. / О. І. Леута, В. І. Гончаров. – К. : Вища школа, 2004. – 199 с.
14. Майборода А. В. Старослов'янська мова : навч. посіб. для вузів / А. В. Майборода. – К. : Вища школа, 1975. – 294 с.
15. Майборода А. В. Старослов'янська мова. Збірник вправ і завдань: навч. посібник / А. В. Майборода, Л. І. Коломієць – 2-е вид., перероб. і допов. – К. : Вища шк., 1992. – 166 с. .
16. Мельник Я. Церковнослов'янська мова : навч.-метод. посіб. / Я. Мельник, О. Лазарович – Івано-Франківськ : [б. и.], 2004. – 241 с.
17. Пристайко Т. С. Старославянський язык: учебное пособие. – Д.: Нова ідеологія, 2010. – 132 с.
18. Пристайко Т. С. Посібник до вивчення курсу «Старослов'янська мова» // Т.С. Пристайко, Ю.В. Датченко – Дн-ськ: РВВ ДНУ, 2011.
19. Станівський М. Ф. Старослов'янська мова : навч. посіб. / М. Ф. Станівський. – К. : Вища школа, 1983. – 264 с.
20. Царалунга І. Б. Старослов'янська мова : навч. посіб. / І. Б. Царалунга. – Львів : Новий Світ. — 2000, 2007. – 188 с.
21. Юсип-Якимович Ю. В. Старослов'янська мова: практикум. Навчально-методичний посібник для практичних занять, самостійної роботи студентів філологічного та історичного факультетів / Ю. В. Юсип-Якимович. – Ужгород : Карпати, 2003. – 94 с.

Словники

1. Белей Л. Старослов'янсько-український словник / Любомир Белей, Олег Белей. – Львів : Свічадо, 2001. – 332 с.
2. Етимологічний словник української мови : в 7 т. / [укл. : Р. В. Болдирев та ін.; редкол. О. С. Мельничук (головний ред.) та ін.] ; АН УРСР. Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні. – К. : Наук. думка, 1982. – Т. 1 : А – Г. – 1982. – 632 с.
3. Етимологічний словник української мови: в 7 т. / [укл. : Н. С. Родзевич та ін.; редкол. О. С. Мельничук (головний ред.) та ін.] ; АН УРСР. Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні. – К. : Наук. думка, 1985. — Т. 2 : Д – Копці. – 1985. – 572 с.
4. Етимологічний словник української мови: в 7 т. / [укл. : Р. В. Болдирев та ін.; редкол. О. С. Мельничук (головний ред.) та ін.] ; АН УРСР. Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні. – К.: Наук. думка, 1989. – Т. 3 : Кора – М. – 1989. – 552 с.
5. Етимологічний словник української мови : в 7 т. / [укл. : Р. В. Болдирев та ін.; ред. тому : В. Т. Коломієць, В. Г. Скляренко та ін.] ; АН УРСР. Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні. – К. : Наук. думка, 2003. – Т. 4: Н – П. – 2003. – 656 с.
6. Етимологічний словник української мови : в 7 т. / [укл. : Р. В. Болдирев та ін.] ; АН УРСР. Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні. – К. : Наук. думка, 2006. – Т. 5: Р – Т. – 2006. – 704 с.

7. Етимологічний словник української мови : У 7 т. / [укл. : Г. П. Півторак та ін.] ; АН УРСР. Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні. – К. : Наук. думка, 2012. – Т. 6: У – Я:– 2012. – 568 с.

9. Короткий старослов'янсько-український словник: Посібник для студентів-заочників / Склав М. Охріменко. – Вінниця, 1957. – 86 с.

9. Митрополит Іларіон. Етимологічно-семантичний словник укр. мови [за ред. Ю. Мулика-Луцика]. – Вінніпег – Канада : Накладом тов-ва «Волинь». – Т. I : А-Д. – 1979. – 366 с.

10. Полный церковно-славянский словарь (со внесениемъ въ него важнейшихъ древне-русскихъ словъ и выражений) / Сост. Священникъ магистръ Григорій Дьяченко. – М. : Типография Вильде, 1900. – М., 1993. – 1120 с.

11. Словник лінгвістичних термінів / [упор. Д. І. Ганич, І. С. Олійник]. – К. : Вища шк., 1985. – 360 с.

12. Словарь древнерусского языка (XI – XIV вв.), Москва, Русский Язык, 1988–1991.

13. Срезневский И. И. Материалы для словаря древнерусского языка. – М. : Книга, 1989. – Т.1 – 3. – СПб., 1893.

14. Старославянский словарь (по рукописям X-XI веков): [около 10 000 слов] / Э. Благова, Р. М. Цейтлин, С. Геродес и др. ; [под ред. Р. М. Цейтлин, Р. Вечерки и Э. Благовой]. – М. : Русский язык, 1994. – 844 с.

Допоміжна

1. Баран В. Д. Походження слов'ян / В. Д. Баран, Д. Н. Козак, Р. В. Терпиловський; Відп. ред. О. П. Моця. – К. : Наукова думка, 1991. – 144 с.

2. Белодед И. Научное наследие П. И. Житецкого и современность // Вопросы языкознания. – 1968. – № 1. – С. 111–117.

3. Березин Ф. Ватрослав (Игнатий Викентьевич) Ягич. 1838–1923 // Русская речь. – 1983. – № 4. – С. 56–60.

4. Бібла С. В. Склад, джерела формування української церковної термінології (назви церковних чинів та посад): дис. кандидата філол. наук: 10.02.01 / Бібла Світлана Володимирівна. – К., 1997. – 215 с.

5. Бібліографічний словник. Професори Одеського (Новоросійського) університету. – Одеса, 2000. – Т. 4. – С. 417–420.

6. Білецький А. Коріння нашої мови /А. Білецький // Вітчизна. – 1992. – № 4. – С. 143 – 147.

7. Білодід І. К., Кудрицький Є. М. —Грамматика слов'янська І. Ужевича. – К.: Наукова думка, 1970. – 114 с. 12.

8. Булахов М. Г., Жовтобрюх В. М., Кодухов В. И. Восточнославянские языки : Учеб. пособие для вузов / М. Г. Булахов, М. А. Жовтобрюх, В. И. Кодухов. – М. : Просвещение, 1987. – 50 с..

9. Гамкрелидзе Т. В., Иванов В. В. Индоевропейский язык и индоевропейцы: Реконструкция и историко-топологический анализ праязыка и протокультуры / Т. В. Гамкрелидзе, В. В. Иванов. — Тбилиси, 1984. — Том 1. — 520 с. ; Том 2. — 889 с. .
10. Грушевський М. Історія України-Русі / М. Грушевський // В XI т., 12 кн. — Т. 1: До початку XI ст. — К, 1991. — 736 с.
11. Гумецька Л. Іларіон Семенович Свенціцький // Мовознавство. — 1976. — № 2. — С. 78–82.
12. Гуць М. Ватрослав Ягич та Іван Франко // Українська мова і література в школі. — 1988. — № 12. — С. 69–72.
13. Дзендзелівський Й. Листи Михайла Грушевського до Ватрослава Ягича // Записки НТШ. — Львів, 1992. — Т. 224. — С. 283–288.
14. Дзендзелівський Й. Листи українських вчених до В. Ягича (А. Петрушевич, А. Кримський, Є. Тимченко, О. Маковей) // Збірник Матице српске за славистику. — Нови Сад, 1991. — Кн. 41. — С. 165–185.
15. Дзендзелівський Й. Листування К. П. Михальчука з В. Ягичем // Studia z filologii polskiej i slowanskiej. — Warszawa, 1980. — Т. 19. — S. 265–277.
16. Древности славян и Руси. — М. : Наука, 1988. — 288 с.
17. Корнієнко Світлана Іванівна. Лексичні старослов'янізми в українській літературній мові XIX століття (семантичний і стилістичний аспекти) : дис... на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук канд. наук: 10.02.01 Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара; Спеціальність 10.02.01 українська мова. — 2008. — 185 с.
18. Карпенко Ю. О. Українська гіпотеза / Ю. О. Карпенко // Мовознавство. — 1993. — № 5. — С. 3 – 8.
19. Кобилянський Б. В. Роль церковнослов'янізмів у «Кобзарі» Т. Г. Шевченка / Б.В. Кобилянський // УМШ. — 1961. — № 5. — С. 23–30.
20. Коваль А.П. Спочатку було слово : Крилаті вислови біблійного походження в українській мові / Алла Петрівна Коваль. К. : Либідь, 2001. 312. с.
21. Методические рекомендации по курсу введение в славянскую филологию для студентов филологических специальностей / Сост. И. В. Грибанова. — Николаев : НГПИ, 1993. — 24 с.
22. Нидерле Л. Славянские древности / Л. Нидерле; [пер. с чешск. Т. Ковалевой, М. Хазанова; Отв. ред. О. А. Платонов] /. — М.: Институт русской цивилизации, 2015. — 784 с.
23. Огієнко І. Історія церковнослов'янської мови. — Т. V : Пам'ятки старослов'янської мови X–XI віків: Історичний, лінгвістичний і палеографічний огляд з повною бібліографією та альбом 155 знімків з пам'яток з кирилівською транскрипцією / І. Огієнко. — Варшава : Друкарня синодальна, 1929. — 493 с.
24. Огієнко І. Що то таке церковнослов'янська мова? / І. Огієнко // Старожитності. — 1992. — Ч. 4. — С. 7.
25. Огієнко І. Як треба вимовляти букву h в церковнослов'янських текстах: Історія букви h на Україні / І. Огієнко. — Тернів, 1921. — 18 с.

26. Півторак Г. Українці: звідки ми і наша мова / Григорій Півторак. – К. : Наук. думка, 1993. – 200 с.
27. Повість врем'яних літ : Літопис (за Іпатським списком). – К. : Рад. письменник, 1990. – 580 с.
28. Русанівський В. М. Джерела розвитку східнослов'янських літературних мов / В. М. Русанівський. – К. : Наук. думка, 1985. – 233 с.
29. Седов В. В. Происхождение и ранняя история славян / В. В. Седов. – М., 1979. – 156 с.
30. Семиряк В.Д. Старослов'янська лексика крізь призму пізнавальної функції мови / В. Д. Семиряк // Вісник Запорізького національного університету : [зб. наук. ст. «Філологічні науки»]. – Запоріжжя : ЗНУ, 2006. – № 2. – С. 228–230.
31. Скаб М. В. Основні правила української вимови церковнослов'янського тексту / М. В. Скаб // Богословський вісник : зб. наук. праць. – Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2010. – № 3. – С. 112–122.
32. Скаб М. В. Проблема назви першої писемної мови слов'ян (рефлексії з приводу підручника Василя Сімовича «Нарис граматики староболгарської (староцерковнослов'янської) мови») / М. В. Скаб // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету. – Сер. : Мовознавство. – Тернопіль : ТНПУ, 2005. – № 1(13). – С. 48–56.
33. Скаб М. Термінологічні проблеми церковнослов'янської мови / Марія Скаб // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету. – Сер. : Мовознавство. – Тернопіль: ТНПУ, 2014. – № II(24). – С. 243–248.
34. Славяне: этногенез и этническая история : Междисциплинарные исследования. // Под ред. А. С. Герда, Г. С. Лебедева. – Л., 1989. – 176 с.
35. Славянские древности: Этногенез. Материальная культура Древней Руси // Сб. науч. трудов. – К. : Наук. думка, 1980. – 166 с.
36. Славянские языки (Очерки грамматики западославянских и южнославянских языков) / Под ред. А. Г. Широковой и В. П. Гудкова. – М. : Изд-во Московского ун-та, 1977. – 135 с.
37. Старожитності Русі – України: зб. наук. праць. – К. : Київська Академія Євробізнесу, 1994. – 264 с.
38. Супрун А. Е. Старославянский и церковнославянский язык / А. Е. Супрун, А. М. Молдован // Языки мира: Славянские языки / РАН. Институт языкознания; ред. колл. : А. М. Молдован, С. С. Скорвид, А. А. Кибрик и др. – М.: Academia, 2005. – С. 29–69.
39. Тараненко О. О. Мова Київської Русі: вузол історико-лінгвістичних і політико-ідеологічних проблем / О. О. Тараненко // Мовознавство. – 1993. – № 2. – С. 35–38.
40. Тимошенко П. О. О. Шахматов і українська мова // Українська мова і література в школі. – 1986. – № 4. – С. 24–34.
41. Франчук В. Українська і білоруська мови в педагогічній діяльності Ватрослава Ягича // Волинь–Житомирщина. – 2003. – Вип. 10. – С. 117–124.

42. Царук О. Українська мова серед інших слов'янських. Етнологічні та граматичні параметри / О. Царук. – Дніпропетровськ, 1998. – 125 с.

Електронні ресурси

1. Біленька-Свистович Л. В. Церковнослов'янська мова : підручник зі словником [Електронний ресурс] / Л. В. Біленька-Свистович, Н. Р. Рибак. – К. : Криниця, 2000. – 334 с. – Режим доступу : <http://www.twirpx.com/file/1080950/>

2. Леута О. І. Старослов'янська мова: Підручник [Електронний ресурс] / О. І. Леута. – К. : Вища школа, 2001. – 255 с. – Режим доступу : <http://www.ex.ua/14394613>; <http://www.twirpx.com/file/638625/>; <http://docslide.net/documents/-2007-56098463b9c87.html>

3. Леута О. І., Гончаров В. І. Старослов'янська мова: Збірник вправ і практичних завдань: навч. посіб. [Електронний ресурс] / О. І. Леута, В. І. Гончаров. – К. : Вища школа, 2004. – 199 с. – Режим доступу : <http://www.twirpx.com/file/228994/>

4. Майборода А. В. Старослов'янська мова [Текст] : навч. посіб. для вузів [Електронний ресурс] / А. В. Майборода. – К. : Вища школа, 1975. – 294 с. – Режим доступу : http://www.goodreads.com/author/show/5835546._

5. Белей Л. Старослов'янсько-український словник [Електронний ресурс] / Любомир Белей, Олег Белей. – Львів : Свічадо, 2001. – 332 с. – Режим доступу : http://eknigi.org/gumanitarnye_nauki/177032-staroslovyansko-ukrayinskiy-slovník.html

6. Електронна бібліотека давньої української літератури «Ізборник ». Історія України IX-XVIII ст. Містить: першоджерела та інтерпретації українського літопису, хроніки, житія, апокрифи, граматики, лексикони, історично-мемуарна проза, перекладні та поетичні твори, Слово о полку Ігоревім тощо. – Режим доступу : <http://izbornyk.org.ua>

7. Лінгвістичний портал». Найпопулярніші розділи: «Чотиримовний науковий словник», «Перекладач», «Словники», «Відкритий словник», «Електронний підручник з української мови» (фонетика, лексика, морфеміка, словотвір, морфологія, синтаксис, стилістика). – Режим доступу : <http://www.mova.info/>

8. Кистерова Е.К., Недашковская Н.Д. Всє про «ять» [Електронний ресурс] / Е. К. Кистерова, Н. Д. Недашковская– 2004. – 64 с. – Режим доступу : <http://padabum.com/d.php?id=83349>

9. Маньковська Т. О. Проблеми лінгвоукраїністики в науковій спадщині Проблеми

лінгвоукраїністики в науковій спадщині Ватрослава Ягича : [монографія] [Електронний ресурс] / Тетяна Маньковська. – Тернопіль: Джура, 2007. – 228 с. Вступ – Режим доступу : http://lib.npu.edu.ua/full_txt/MANLIN-2007/st%201-6.pdf.

10. Полный церковно-славянский словарь. С внесением в него важнейших древнерусских слов и выражений [Електронний ресурс] / Сост. Священник магистръ Григорій Дьяченко. – М. : Типография Вильде, 1900. – М., 1993. – 1120 с. – Режим доступу : <http://www.orthodic.org>

11. Скаб М. Термінологічні проблеми церковнослов'янської мови / Марія Скаб [Електронний ресурс] // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету. – Сер. : Мовознавство. – Тернопіль: ТНПУ, 2014. – № II(24). – С. 243–248. – Режим доступу : <http://dspace.tnpu.edu.ua:8080/jspui/bitstream/123456789/6486/1/Skab.pdf>

12. Старославянський словарь (по рукописам X-XI веков): Около 10 000 слов [Електронний ресурс] /Э. Благова, Р. М. Цейтлин, С. Геродес и др. Под редакцией Р. М. Цейтлин, Р. Вечерки и Э. Благовой. – М. : Русский язык, 1994 – Режим доступу : <http://www.promacedonia.org/cejtlin/>

13. Українська мова. Енциклопедія [Електронний ресурс]. – К., 2000. – Режим доступу : <http://izbornyk.org.ua/ukrmova/um.htm>

14. Царалунга І. Б. Використання мультимедійних технологій у викладанні старослов'янської мови // Проблеми слов'янства PROBL. SLAVONIC STUD. 2009. Вип. 58. С. 214-220 – [Інтернет-ресурс]. – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/ps/2009_58/025.pdf

15. <http://trypillia.narod.ru/articles/k1.htm>

16. <http://litopys.org.ua/index.ht>

17. [ml http://otherreferats.allbest.ru/languages/00083834_0.html](http://otherreferats.allbest.ru/languages/00083834_0.html)

18. <http://moodle.mnu.mk.ua/course/category.php?id=40>

Зміни та доповнення

на 20__ / 20__

Затверджено

протокол від «__» _____ 20__ засідання кафедри _____

Завідувач кафедри _____ (_____)

Зміни та доповнення

на 20__ / 20__

Затверджено
протокол від «__» _____ 20__ засідання кафедри _____
Завідувач кафедри _____ (_____)

**Зміни та доповнення
на 20__ / 20__**

Затверджено
протокол від «__» _____ 20__ засідання кафедри _____
Завідувач кафедри _____ (_____)